

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 8/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om Nationalgalleriet och ändring av 3 och 10 § i lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål

Regeringens proposition till riksdagen om komplettering av regeringens proposition med förslag till lagar om Nationalgalleriet och ändring av 3 och 10 § i lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (RP 72/2013 rd)

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 juni 2013 regeringens proposition med förslag till lagar om Nationalgalleriet och ändring av 3 och 10 § i lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (RP 72/2013 rd) och den 19 november 2013 regeringens proposition om komplettering av regeringens proposition med förslag till lagar om Nationalgalleriet och ändring av 3 och 10 § i lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (RP 72/2013 rd) (RP 187/2013 rd) till kulturutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Merja Leinonen och kulturråd Laura Mäkelä, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Kati Jussila och specialsakkunnig Tuula Karjalainen, finansministeriet
- överinspektör Jukka Tukia, inrikesministeriet
- överdirektör Risto Ruohonen, förvaltningsdirektör Janne Puhakka, samordnare Viivi Seirala och forskare Susanna Sääskilähti, Statens konstmuseum
- juris licentiat Juha Viertola.

PROPOSITIONERNA

RP 72/2013 rd

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en lag om Nationalgalleriet. I lagen ska det finnas bestämmelser om Nationalgalleriets syfte, uppgifter och ställning som juridisk person.

Dessutom ska det finnas bestämmelser om galleriets samling, förvaltning, ekonomi, styrning och finansiering. Genom lagen upphävs den gällande lagen om Statens konstmuseum.

Lagen föreskriver att Nationalgalleriet finns för att stärka kulturarvet och främja den konstnärliga bildningen och att det är riksmuseum för bildkonsten. Nationalgalleriets viktigaste uppgift är att se till att samlingen upprätthålls och utökas. Samlingen ska vara statens egendom.

Konstmuseet Ateneum, Museet för nutidskonst Kiasma och Konstmuseet Sinebrychoff ska höra till Nationalgalleriet. Vidare ska statens konstverkskommission finnas i anslutning till Nationalgalleriet. Nationalgalleriet ska vara en självständig offentligrättslig stiftelse inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde.

Nationalgalleriet ska ha en delegation, en styrelse och en generaldirektör. Personalen vid det nuvarande Statens konstmuseum ska gå över till anställning hos Nationalgalleriet. Personalen ska vara anställd i arbetsavtalsförhållande.

Lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål föreslås bli tekniskt ändrad med anledning av reformen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014. Finansiering av Nationalgalleriets verksamhet ska kunna beviljas också ur medel från avkastningen av penninglotterier samt tippnings- och vadhållningsspel.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2014.

RP 187/2013 rd

I propositionen föreslår regeringen att lagen om penninginsamlingar ändras, så att Nationalgalleriet får rätt att anordna penninginsamlingar för att skaffa medel till stöd för sin verksamhet. Enligt propositionen ska Nationalgalleriet 2014—2017 dessutom ha rätt att anordna penninginsamlingar för att tillföra kapital.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2014.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Regeringen föreslår att Nationalgalleriet ska bli en självständig offentligrättslig stiftelse med organisation utanför statsbudgeten. Målet är att diversifiera servicen och att ge bildkonsten större genomslagskraft i samhället. Det är viktigt att ge det kommande Nationalgalleriet goda verksamhetsförutsättningar och möjligheter att utvecklas till en nationell och internationell kulturaktör. Större självständighet i verksamhet och ekonomi ger goda förutsättningar att ordna verksamheten mer effektivt och rationellt. Därför är den kompletterande propositionen nödvändig eftersom den genom en ändring av lagen om penninginsamlingar ger Nationalgalleriet rätt att ordna penninginsamlingar. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Nationalgalleriet blir genom lagen en offentligrättslig institution och självständig juridisk person. Bestämmelser om dess rättsförmåga och uppgifter ingår i lag. I lagen om Nationalgalleriet föreskriver 1 § att Nationalgalleriet finns för

att stärka kulturarvet och främja den konstnärliga utbildningen och att det ska vara riksmuseum för bildkonsten. Det är den viktigaste och största kultur- och konstinstitutionen för bildkonst i vårt land. Nationalgalleriets viktigaste uppgift är att upprätthålla och utöka samlingen som ingår i vår nationalförmögenhet, understryker utskottet. Det är viktigt att Nationalgalleriet aktivt samverkar med det omgivande samhället och med sin verksamhet medverkat till att bildkonsten får större genomslagskraft i samhället. Genom konsten deltar galleriet i samhällsdebatten och medverkar till ett kreativt välfärdssamhälle.

Basfinansieringen är tryggad med statliga medel. Verksamheten ska finansieras med tipsmedel, utom hyrorna. Regeringen föreslår att Nationalgalleriet ska få 12,573 miljoner euro i anslag för 2014. Verksamhetsmöjligheterna ska också förbättras genom medelsanskaffning för att bevara och göra vår nationalförmögenhet tillgänglig för allmänheten. Verksamheten kommer alltmer att ta fasta på att generera positiva upplevelser i olika former. Detta är nödvändigt

dels för att locka unga människor att regelbundet besöka museer, dels för att överlag säkerställa ett betryggande antal besökare. Det i sin tur kräver att verksamhetsformerna fortlöpande ses över och ny verksamhet tas fram. Samtidigt röner våra nationalskatter större uppskattning bland allmänheten när de blir mer kända och finns i en levande museimiljö med möjligheter till intressanta upplevelser.

Verksamheten ska finansieras dels med basfinansiering från staten, dels med avgiftsbelagd verksamhet, hyror, ersättningar och bidrag. De direkta statliga anslagen utgör cirka 80 procent av den totala finansieringen, men tanken är att Nationalgalleriet också ska kunna tillföra verksamheten medel på andra sätt. Genom medelsanskaffning kan Nationalgalleriet utöka samlingen samt stärka och stabilisera det ekonomiska läget, vilket gör det lättare att planera verksamheterna och öka deras genomslagskraft.

Utskottet påpekar att det inte är någon nyhet i Finland att samla in medel för konstnärlig verksamhet. Redan på 1800-talet ordnades det insamlingar för att stödja konst och konstnärer. Också vänskapsföreningar och stödstiftelser för museer har samlat in pengar för att köpa in konstverk.

I den kompletterande propositionen ändras lagen om penninginsamlingar för att ge galleriet rätt att ordna insamlingar. På så sätt kan det bättre beaktas att insamlingarna är av varaktig karaktär och att Nationalgalleriet har ett behov av att ordna insamlingar för olika ändamål. Tillståndet gäller dock bara insamling för de ändamål som anges i 2 § i den föreslagna lagen om Nationalgalleriet.

Utskottet välkomnar att insamling dessutom är tillåten för rekapitalisering 2014–2017. Tack vare insamling av kapital och anknytande statlig medfinansiering kan Nationalgalleriet få stärkt kapacitet. I fortsättningen är det angeläget att fler privatpersoner, företag och organisationer gör donationer till galleriet. Åren närmast efter omorganiseringen är kritiska. I detta läge måste galleriet vara attraktivt för de personer och organisationer som är intresserade av att stödja en

nationell konstsamling och av att utställningsverksamheten får fortsätta och diversifieras.

Nationalgalleriet bör ha expertis med inriktning på professionell marknadsföring och medelsanskaffning, anser utskottet. Tack vare den självständiga ställningen har Nationalgalleriet bättre möjligheter att ur allmänhetens synvinkel sett utveckla positiv affärsverksamhet och samtidigt satsa mer på modernt kulturutbud.

Regeringen utgår från att verksamheten är allmännyttig verksamhet enligt 22 § i inkomstskattelagen (1535/1992) eftersom Nationalgalleriet är en offentligrättslig stiftelse. Därmed är verksamheten momsfri. Utifrån detta får Nationalgalleriet kompensation genom ett anslag i statsbudgeten för mervärdesskatt på annan upphandling än den som ingår i affärsverksamheten och för kostnader som ingår i lokalhyror. Det är viktigt att utreda om skattereglerna är rättvisa bland annat med avseende på andra konstinstitutioner.

Detaljmotivering

RP 72/2013 rd

Lagförslag 1

4 §. Enligt 4 § 3 mom. i lagförslaget får Nationalgalleriet bedriva affärsverksamhet som medverkar till att fullgöra uppgifterna enligt 2 §. Enligt propositionen får den samling som 6 § avser inte upprätthållas eller utökas eller utställningsverksamhet bedrivs i form av affärsverksamhet. Formuleringen i 3 mom. avser att förhindra att Nationalgalleriet startar dotterföretag enligt 23 § för att ta hand om eller utöka en statsägd samling eller ordna utställningar. Tanken har också varit att samlingen inte får utnyttjas för att generera ekonomisk vinst.

Utskottet understryker att verksamheterna för att upprätthålla och utöka samlingen på Nationalgalleriet och driva utställningsverksamhet ingår i den huvudsakliga allmännyttiga verksamheten, inte minst för att samlingen är nationell egendom och ägs av staten. Under utskottsbehandlingen uppstod det oklarheter kring innebörden av 3 mom. och Nationalgalleriets verk-

samhetsmöjligheter inom ramen för momentet. Också terminologin ger upphov till vissa frågetecken kring den skattemässiga statusen. Den föreslagna lagstiftningen löser inte de skattemässiga frågorna kring Nationalgalleriet, påpekar utskottet.

För att förtydliga bestämmelsen ändrar utskottet formuleringen till att det är förbjudet att utnyttja samlingen för verksamhet som huvudsakligen drivs i vinstsyfte. Utskottet påpekar att också teater- och orkesterlagen och museilagen har bestämmelser om att institutionerna inte får drivas i syfte att uppnå ekonomisk vinst. Tillfälliga utställningar med bland annat lånade verk från privata samlingar ingår i den affärsverksam-

het som 4 § 3 mom. tillåter, om inkomsterna används för att utveckla verksamheten enligt 2 §.

Utskottets förslag innebär bland annat att Nationalgalleriet inte till några som helst delar kan lyfta över funktioner för att driva eller utöka samlingen eller ordna utställningar på ett dotterbolag eller något annat aktiebolag eller någon annan organisation med vinstsyfte.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen enligt propositionerna men 4 § i lagförslag 1 i RP 72/2013 rd med följande ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

4 §

Rättsförmåga

(1 och 2 mom. som i RP 72/2013 rd)

Nationalgalleriet kan bedriva affärsverksamhet som stöder fullgörandet av dess uppgifter enligt 2 §. Nationalgalleriets samling enligt 6 § får dock inte upprätthållas eller utökas *eller* utställningsverksamhet (*utesl.*) bedrivs *huvudsakligen* i vinstsyfte.

(4 mom. som i RP 72/2013 rd).

Helsingfors den 26 november 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml

Kimmo Kivelä /saf
Sanna Lauslahti /saml
Mika Niikko /saf
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent (delvis)
Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila

utskottsråd Kaj Laine.